

Specialiujų ugdymosi poreikių turinčių mokinių vertinimas

**SPECIALIOJI PEDAGOGĖ
FELICIJA JURKUVIENĖ**

PROBLEMOS AKTUALUMAS

- Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tobulinimas - viena iš prioritetinių švietimo krypčių.
- Akcentuojama įsivertinimo svarba.
- Vis didesnę svorį įgyja mokinio stipriųjų ir silpniųjų pusių nustatymas.
- Mokinio pažangos vertinimas skatina nuolatinę grįžtamąją ryšį.

Tai rodo, kad integruotoje aplinkoje būtinas visų ugdymo turinio elementų diferencijavimas ir individualizavimas, o lemiamą reikšmę tenka vertinimui. Vertinimo informacijos kaupimas, analizavimas ir panaudojimas yra pagrindas diferencijavimui ir individualizavimui, o mokinių daroma pažanga leidžia įvertinti šių procesų veiksmingumą.

PROBLEMA

• Nors tai, kad specialiujų ugdymosi poreikių turintys mokiniai turi būti vertinami pagal savo gebėjimų (pritaikytos ar individualizuotos programos) lygį, padarytą pažangą, žino kiekvienas pedagogas, tačiau patys pedagogai pripažįsta, jog dažnai šių mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimas būna neobjektyvus, nes nėra sukurtų aiškių mokymosi pasiekimų vertinimo metodikų, mokytojai nežino, kam teikti pirmenybę – žinioms ar pastangoms.

SPM VERTINIMAS

- Kadangi specialiujų ugdymosi poreikių turintys mokiniai mokosi pagal skirtingas programas, jiems keliami nevienodi reikalavimai, skirtingai vertinami ir jų pasiekimai bei pažanga. Tačiau nereikėtų jų pasiekimų vertinti naudojant skirtingus vertinimo instrumentus ar būdus, nei vertinant likusius klasės mokinius.

Nėra atskiros specialiujų ugdymosi poreikių turinčių mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tvarkos, susitarimų, todėl vertinant šių mokinių pasiekimus ir pažangą taikomi tie patys pasiekimų ir pažangos vertinimo kriterijai.

SPM VERTINIMĄ LEMIANTYS VEIKSNIAI 1.

- Įvairios vertinimo procedūros, metodai ir priemonės derančios su vertinimo tikslais.
- Įtraukta ne tik mokinio akademinų dalykų aprėptis, bet ir jo elgesio, socialinių gebėjimų, tarpusavio santykių ir kitos veiklos sritys.
- Vertinimo informacija turi padėti mokiniui atskleisti jo gebėjimus, sėkmės pojūtį ir sudaryti galimybę džiaugtis galėjimu ką nors atlikti, turi motyvuoti ir skatinti tolesnį mokymąsi.

SPM VERTINIMĄ LEMIANTYS VEIKSNIAI 2.

- Vertinimas turi būti susijęs su įrodymais apie mokinio mokymąsi per tam tikrą laikotarpį, ne tik momentinis fiksavimas, ką geba ar negeba padaryti.
- Vertinimo informacija turi būti suderinta su konkrečiau mokinio situacija ir ugdymo aplinka.

(Ugdymo aplinka turi būti pritaikoma mokinio poreikiams ir vertinant į tai atsižvelgta. Pvz., jei mokinytis silpnai mato, jam pritaikoma ugdymo aplinka – padidinama ir paryškina ugdymo medžiaga, paruošiami tinkami testai. Priešingu atveju bus gaunama netiksli vertinimo informacija).

SPM VERTINIMĄ LEMIANTYS VEIKSNIAI 3.

- Vertinant turi būti atsižvelgta ir į mokinio namų aplinkos faktorius, kurie gali turėti įtakos mokinio mokymuisi.

SPM VERTINIMO TIKSLAS:

Tai pagalba mokiniui pagal jo galimybes siekti kuo didesnės pažangos.

Jos siekiama daug dėmesio skiriant formuojamajam vertinimui - mokinių stebėjimui, sudarymui sąlygų jiems kalbėti ir klausymui, ką jie kalba, mokinių darbų peržiūrėjimui ir aptarimui, klausimams ir mokinių atsakymams – kas padeda mokytojui pažinti mokinius, nustatyti jų interesus, individualius poreikius, gebėjimus, stipriąsias ir silpnąsias puses, sudaro sąlygas mokinio ir mokytojo bendradarbiavimui.

BENDRŲJŲ PROGRAMŲ UGDYMO REKOMENDACIJOS

Kalbant apie specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ugdymą bendrojo ugdymo įstaigoje, būtina paminėti – Bendrujų programų pritaikymo rekomendacijas, kuriose aprašomi: siektini vidutinių ir didelių ugdymosi poreikių turinčių mokinių pasiekimai (nuostatos, žinios, gebėjimai) pagal dalykus (kalbinis, matematinis, socialinis ir gamtamokslinis ugdymas) ir koncentrus (1-2, 3-4, ... kl.); pasiekimų lygių požymiai (žemesnysis ir aukštesnysis); aprašomi specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių mokymosi pasiekimų vertinimo ypatumai.

Juk ne visi mokiniai mokosi to paties, tuo pačiu tempu, o kai kurie siekia tik individualių tikslų.

KLAUSIMAI SAU

Planuojant SUP turinčių mokinių vertinimą, reikėtų sau atsakyti į tokius klausimus:

- Kokį vertinimo tikslą iškelsiu konkrečiam mokiniui?** (pastiprinti, paskatinti mokymąsi, padėti siekti pažangos; gebėjimus; įvertinti mokymosi sunkumus, mokinio stipriąsias savybes; skatinti savęs įsivertinimą; pamatuoti pokyčius per tam tikrą laiką; suteikti grįžtamąją informaciją ir t.t.).
- Ką vertinsiu?** (kokį dalyką ar jo dalį; kokius bendruosius gebėjimus, žinias, praktinę veiklą, pažangą, pastangas).
- Kaip vertinsiu?** (kokie vertinimo kriterijai, metodai, individualūs būdai (laikas) bus taikomi).
- Kada vertinsiu?** (nuolatos, periodiškai, kurso ar temos pabaigoje).
- Kaip ir kam panaudosiu vertinimo informaciją?** (ugdymo turinio koregavimui; tėvų informavimui; savirefleksijai ir t.t.).

SPM VERTINIMO PRIORITETAI

- vertinimas turi būti pozityvus, t. y. skatinti, žadinti pasitikėjimą savo galimybėmis ir jėgomis,
- vesti į priekį, kelti mokymosi motyvaciją;
- vertinimas turi būti tikslingas, kryptingas, efektyvus, t. y. svarbu, kad vertinimas padėtų vaikui siekti geresnių mokymosi rezultatų, taip pat skatintų jo intelekto, emocijų, valios sferų plėtotę, padėtų socializacijai;
- vertinimas turi būti individualizuotas, t. y. vertiname, ką kiekvienas mokinys jau yra pasiekęs, diagnozuojame individualią pažangą lygindami ankstesnius jo rezultatus su dabartiniais.

ŽINIOS IR ĮGŪDŽIAI

- Mokinio žinias ir įgūdžius vertina mokytojas, atsižvelgdamas į tikslus, suformuluotus pritaikytoje ugdymo programoje. Mokinys ilgalaikius tikslus pasiekia tarsi kopdamas trumpalaikių tikslų laipteliais, todėl, dirbant pagal pritaikytą ugdymo programą, būtina įvertinti, ar pasiekti trumpalaikiai tikslai.

Mokinių pasiekimų lygmenį rodo ne įvertinimo balai, bet programos tikslai (vadinasi, tą patį balą gavusio asmens pasiekimai bus kitokie).

ASMENINĖ PAŽANGA

- Mokinio asmeninę pažangą geriausiai gali parodyti neformalusis vertinimas - vaiko grupinių ir individualių darbų ir užduočių aplankas, vertinimo aprašai.

Vertinimo aplankas – tai įvairiais būdais surinkta informacija apie mokinio mokymo(si) raidą ir pasiekimus; tai moksleivio rašto darbai, kontroliniai darbai, pratybų užduočių pavyzdžiai ar sąsiuviniai bei mokytojų įrašų (pastabų, replikų, patarimų, pasiūlymų, įvertinimų) rinkinys.

ASMENINĖ DINAMIKA

Vertinant SUP turinčio vaiko asmeninę dinamiką (ypač prad. kl.) turi dalyvauti visi ugdytojai, kurie dirba su vaiku: mokytojas, mokinys ir tėvai, specialusis pedagogas, logopedas, socialinis pedagogas, psichologas. Jeigu nustatoma, kad neįvyko jokių pokyčių, reikia išsiaiškinti priežastis, kodėl taip atsitiko (žinių, kompetencijos, laiko, pinigų stygius, gal metodai buvo neaiškiai aprašyti arba asmenys, kurie turėjo atlikti darbą, nebuvo susitarę, ką, kaip, kada reikia atlikti).

DIAGNOSTINIS VERTINIMAS

- Diagnostinis vertinimas – tai ugdomojo proceso pradžia, siekiant išsiaiškinti mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius. Vertinant SUP mokinių mokymosi pasiekimus diagnostiniu vertinimu, siekiama pažinti mokinio gebėjimus, socialinę patirtį, mokymosi sunkumus ir, atsižvelgiant į šiuos rodiklius, planuoti ugdymo turinį.
- Jis turi būti atliekamas, kai manoma, kad mokinys patiria mokymosi sunkumų;

Siūlomi tokie diagnostinio vertinimo būdai: mokinys parašo, ką jau žino ta tema; atsako į klausimus; kontroliniai darbai; testai; kūrybinės užduotys. Pagrindinė šio vertinimo ypatybė ta, kad rezultatai nurodo silpnąsias ir stipriąsias mokinio puses.

FORMUOJAMASIS VERTINIMAS (3 sritys)

- Užduoties atlikimo tikslas (*turi suprasti užduotį*).
- Informacija apie gerai atlikta darbą (*ką padarė gerai ir kodėl gerai*).
- Informacija apie tobulintinas sritis (*ką ir kaip reikia ištaisyti*).

Specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniai - tai būtent tie mokiniai, kuriems sunkiausia patiems išsiaiškinti (galbūt ir neįmanoma), ką jie padarė gerai, o ką turi daryti geriau.

VERTINIMAS PAGAL PRITAIKYTĄ PROGRAMĄ

- Atsižvelgdamas į pirminį mokinių specialiųjų ugdymosi poreikių vertinimą mokytojas turi “priartinti” programinius reikalavimus prie mokinio gebėjimų, mokymosi ypatumų ir poreikių.
- Skirtingi mokiniai nutolę nuo programinių reikalavimų nevienodai.
- Skirtumui sumažinti ugdymo programa priderinama prie mokinio gebėjimų, interesų, poreikių.

- Vertinant SUP turinčių mokinių poreikius privalu, kad mokinio pirminio vertinimo duomenys būtų susieti su Bendrųjų ugdymo programų tikslais ir jose numatytais pasiekimais siekiant tikslingai pritaikyti ugdymo programą. Todėl ir vertinimo metodai turi būti pritaikomi.
- Remdamasis mokinio daroma pažanga ir pasiekimais, mokytojas planuoja tolesnį mokinio mokymą.
- Informuojant mokinius ir jų tėvus apie vertinimo rezultatus, reikėtų bendrai nurodyti, kuriuos iš Bendrosiose programose numatytų ugdymo tikslų mokinys jau yra pasiekęs, kurių dar reikia siekti toliau.

ĮSIVERTINIMAS

- Įsivertinimas apibrėžiamas kaip paties mokinio sprendimai apie daromą pažangą bei pasiekimus, remiantis savistaba, savianalize.
- Įsivertinti siekiama pokalbiu apie save, apie atliktą darbą;

Mokymosi pasiekimus rekomenduojama vertinti dviem raiškomis – verbaline ir vizualine, nes specialiujų ugdymosi poreikių mokiniai dažnai negeba suvokti informacijos, pateiktos viena iš šių raiškų.

Informacija, pateikta dviem raiškomis, papildo viena kitą ir ilgiau išlieka atmintyje. Labai svarbu yra skatinti mokinių skaičiuoti padarytas klaidas. Tai ne tik skatina mokinių mokymosi motyvaciją, bet ir dėmesį, pastabumą, regimąjį suvokimą.

- Mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdomi pagal jų gebėjimams pritaikytą ugdymo programą, todėl jų trimestro, pusmečio ar metiniai pasiekimai turėtų būti įvertinti objektyviai. Tuo atveju, kai mokinys dažnai gauna nepatenkinamus įvertinimus, pirmiausia reikėtų išsiaiškinti priežastis, kurios įtakoja nepažangų mokymąsi.

- Ugdant SUP mokinius, vertinant didesnę svorį įgyja mokinio stipriųjų ir silpnųjų pusių nustatymas.
- Specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių pasiekimai daugiau ar mažiau atsilieka nuo kitų bendraklasių. Daugelis jų pasiekia tik minimalų lygmenį.
- Vertinimas – abipusis procesas, kuris skatina mokytoją kalbėtis su mokiniu, kartu ieškoti išmokimą gerinančių metodų
- Būtent vertinimas leidžia mokytojui daryti esminius sprendimus apie ugdymo programos pritaikymą, tinkamų metodų ir priemonių parinkimą SPM.
- Apibendrinant galima teigti, jog ugdant specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius būtina sąlyga – komandinis darbas. Tik bendras tikslas ir viena kryptis leidžia siekti geresnių rezultatų.